

STADSDEBAT

Het metabolisme van Antwerpen stad van stromen

VERSLAG

stadsdebat in kader
van de vernieuwing
van het s-RSA

SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER

OVAM

Port of
Antwerp

Vlaanderen
is ruimte

TEAM
VLAAMS
BOUWMEESTER

STADSDEBAT

Het metabolisme van Antwerpen stad van stromen

VERSLAG

stadsdebat in kader
van de vernieuwing van het s-RSA

DATUM

donderdag 20 oktober 2016

LOCATIE

Havenhuis Antwerpen

ORGANISATIE

Stadsontwikkeling stad Antwerpen
in samenwerking met Antwerpen aan 't Woord
en het onderzoeksteam rond FABRIC

INHOUDSTAFEL

1. Omkadering [pagina 3](#)
 2. Genodigden: vier groepen [pagina 4](#)
 3. Kennismaking met het concept 'metabolisme' [pagina 5](#)
 4. Vraaggesprek met experts uit Brussel en Rotterdam [pagina 6](#)
 5. Sessie 1: doelstellingentafels [pagina 8](#)
 6. Sessie 2: thematafels [pagina 11](#)
 7. Volgende stappen [pagina 13](#)
- Colofon [pagina 14](#)

1. OMKADERING

Hoe kunnen vitale stromen de kwaliteit van leven in de stad en de aantrekkelijkheid van Antwerpen positief beïnvloeden? Onder de noemer ‘Stromende Stad’ willen Antwerpen en OVAM samen met haar partners Ruimte Vlaanderen, Team Vlaams Bouwmeester en het Havenbedrijf dit doorgronden. Het startschot van de studie hierover werd gegeven tijdens het stadsdebat ‘Antwerpen, stad van stromen’ op 20 oktober 2016.

De dienst Ruimte onder de bedrijfseenheid Stadsontwikkeling van stad Antwerpen geeft vorm aan de stad van morgen. Op dit moment werken de projectleiders van deze dienst aan de vernieuwing van het strategisch ruimtelijk structuurplan Antwerpen (afgekort het s-RSA).

Om die vernieuwing te kunnen bewerkstelligen en afstemmen op de maatschappelijke en ruimtelijke uitdagingen van vandaag, wordt input gehaald uit heel wat studies en thema's. Eén van die thema's is het 'stedelijk metabolisme' van een stad.

Welke relatie bestaat er tussen de ruimtelijke ontwikkeling van de stad en de stromen van biomassa, afval, energie, vervoer, mensen, lucht, voedsel en data? Tevens reist de vraag welke kansen er geïdentificeerd kunnen worden en op welke plekken deze relatie(s) bestaan en het meest kansrijk zijn om nieuwe handelingsperspectieven aan te verbinden. Met andere woorden: hoe kan aan de hand van bestaande stromen inzichtelijk worden gemaakt op

welke plekken, op welke manieren en met welke partijen gewerkt kan worden aan de ontwikkeling van de stad ten einde zowel de milieuprestatie, de leefbaarheid, de aantrekkelijkheid en de veerkrachtigheid van Antwerpen positief te beïnvloeden.

Het onderzoekstraject 'Antwerpen, circulaire stad' is een traject dat uitgezet is onder de vleugels van het vernieuwingsproces van het s-RSA en wordt opgesplitst in twee onderzoeksopdrachten:

1. Het metabolisme van Antwerpen, stad van stromen
2. Circulaire transitie van de stad

Dit verslag omvat de verworven inzichten bij de aanvang van deel 1 van de onderzoeksopdracht. Het stadsdebat was namelijk het startschot van de eerste opdracht: de studie naar het stedelijk metabolisme van Antwerpen.

2. GENODIGDEN: VIER GROEPEN

INTERNE

collega's van verschillende stadsdiensten en andere overheidsorganisaties waarmee we hiervoor samenwerken

- mix van verschillende personen, diensten, niveaus binnen de stad en andere overheden;
- ieder heeft op zijn of haar eigen manier ervaring met aspecten die in het onderzoek aan bod komen.

EXTERNE EXPERTEN

ervaringsdeskundigen uit andere steden en vertegenwoordigers uit federaties, academici

- **Jan Zaman**, uit Brussel;
- **Sander Klaassen**, uit Rotterdam;
- VOKA, NV De Scheepvaart, Agentschap Ondernemen, The Shift, Van Gansewinkel, I-Cleantech, POM, Gecoro, VMM;
- een gevarieerde groep van leden uit verschillende Antwerpse middenveldorganisaties.

Opdrachtgevers

- stad Antwerpen, bedrijfseenheid stadsontwikkeling;
- Ovam;
- Ruimte Vlaanderen;
- Team Vlaams Bouwmeester;
- Havenbedrijf Antwerpen.

Onderzoeksteam

- Fabric;
- Marco Broekman;
- Universiteit Antwerpen;
- Common Ground.

3. KENNISMAKING MET HET CONCEPT 'METABOLISME'

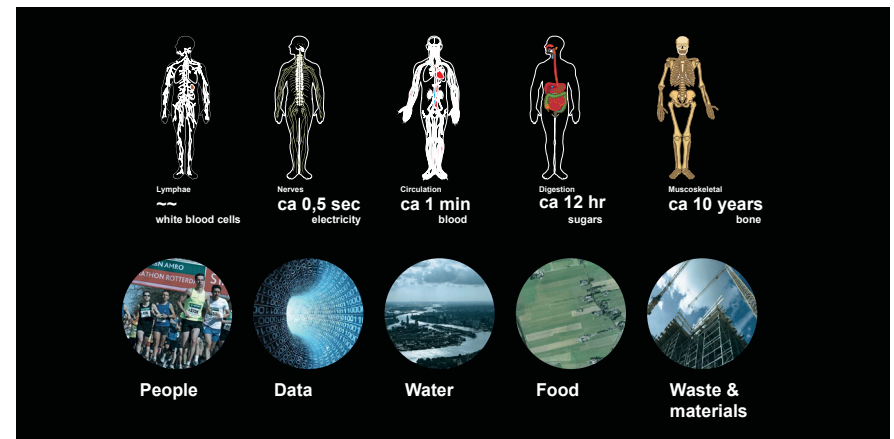
Na een fascinerende wandeling doorheen het nieuwe havenhuis tot aan de panoramische aula op de zesde verdieping, waren de deelnemers van het debat klaar voor een voormiddag nadenken en discussiëren over het metabolisme van de stad. Allereerst gaven de opdrachtgevers en het studie bureau een introductie.

Projectregisseur Katrijn Apostel lichtte het proces voor de vernieuwing van het strategisch Ruimtelijk Structuurplan Antwerpen (s-RSA) toe. Marijke Smeets van Antwerpen aan 't Woord overliep het programma van de dag met de boodschap dat het onderzoek steunt op de actieve betrokkenheid en kennis van vele Antwerpenaren en mensen die werkzaam zijn in en rond Antwerpen. Daarna krijgt Olv Klijn van Fabric het woord om de onderzoeksopdracht te verduidelijken. Een onderzoeksopdracht waarbij het gegeven 'metabolisme van een stad' het sleutelwoord is.

Alleen een goed inzicht in welke stromen van waar naar waar door de stad stromen en waarom, is niet voldoende. Om gebruikers van de stad na te laten denken over andere mogelijkheden en hen te mobiliseren om nieuwe koppelingen te maken en beschikbare middelen slimmer in te zetten, is het nodig om de analyse van stromen te koppelen aan ruimtelijke urgenties en belangen.

In verschillende voorgaande projecten hebben FABRIC en haar partners geleerd dat 'elke stroom een eigen infrastructuur' heeft. Net als ons eigen lichaam faciliteert verschillende infrastructuur verschillende stromen. Zoals bloed door een stelsel van bloedvaten stroomt, zo maken stromen door de stad evenzeer gebruik van infrastructuren. En de snelheid waarmee ons zenuwstelsel signalen transporteert, staat in geen verhouding tot het tempo waarmee ons spijsverteringskanaal voedsel verwerkt. Elke infrastructuur kenmerkt zich doordat het verschillende stroomsnelheden en materiaal-stromen faciliteert en daarmee bepalend zijn voor het ruimtelijk karakter van de stroom.

Vertaald naar de stad lijkt ons vatenstelsel op de manier waarop oppervlaktewater door de regio stroomt en de functie van gebouwen in de stad vertoont sterke overeenkomsten met het menselijk lichaam.

Stofwisseling van de mens versus stofwisseling van de stad

Drie vragen van de opdrachtgevers aan Brussel en Rotterdam:

VRAAG 1: “Was het, in het geval van Brussel en Rotterdam, de bedoeling om projectmatig en actief gericht aan de slag te kunnen op concrete cases, dus afgebakende plekken? Diende de studie om die plekken te kunnen identificeren? Of was het de bedoeling om een generiek inzicht te krijgen over de stromenwerking of stofwisseling van de stad in zijn geheel?”

Marlies Lenaerts van stad Antwerpen

VRAAG 2: “Op welke manier is de politiek betrokken in Brussel en Rotterdam? Een onderzoek dat door experts gevoerd is, hoe werd dat vertaald naar de politiek?”

Julie Mabilde van Team Vlaams Bouwmeester

VRAAG 3: “Het stromenverhaal stopt niet bij de administratieve stadsgrenzen, op welke schaalniveaus hebben jullie gewerkt? Zijn jullie ook stadsregionaal aan de slag gegaan?”

Sofie Troch van Ruimte Vlaanderen

4. VRAAGGESPREK MET BRUSSEL EN ROTTERDAM

Hella Rogiers van Common Ground leidde een vraaggesprek met vooraan twee ervaringsdeskundigen inzake stedelijk metabolisme. De experts kwamen uit Brussel en Rotterdam, twee steden die een vergelijkbaar traject hebben gelopen in dit thema, zij het met een andere context en andere perspectieven. Ze beantwoordden de 3 vragen van de opdrachtgevers.

Het denken in stromen biedt een gigantisch potentieel om inspirerend na te denken via netwerken in plaats van via grenzen in administratie, bestuur of eigendom. Dit creëert kansen om nieuwe verbanden en samenwerkingen te zoeken op gebiedsschaal.

VRAAG 1:

Als antwoord op de eerste vraag legt Jan Zaman van Brussel uit dat voor het traject in Brussel de hamvraag was hoe industrie in de stad kan behouden blijven. Hierbij is bottom-up werken niet voldoende, er dient tegelijk ook gewerkt aan het groter kader.

Sander Klaasen beschrijft het traject ‘metabolisme van Rotterdam’ binnen het programma van de Internationale Architectuur Biennale Rotterdam (IABR). De IABR is een zeer verkennend, vrijdenkend, experimenteel platform. De IABR genereert ideeën en produceert tentoonstellingen, conferenties, films, boeken, lezingen en debatten.

Sinds 2008 zetten zij samen met lokale en regionale overheden langlopende ontwerp- en onderzoekstrajecten op, de projectateliers, waarin ontwerpend onderzoek wordt ingezet bij het oplossen van concrete lokale en regionale stedenbouwkundige opgaven. In eerste instantie was het onderzoek voor Rotterdam een 'vrij exploreren', maar de bevindingen moeten wél overeenkomen met verwachtingen van de stad bij het streven naar concrete doorwerking.

VRAAG 2:

De vraag van Jorn Verbeeck sluit aan bij de tweede vraag van Julie Mabilde. In Brussel was er een samenwerking met de twee gewesten, waarbij de link van het onderzoek met de politiek op een heel directe manier tot stand kwam. De discussie moet op verschillende niveaus gevoerd worden. De tentoonstelling *A Good City Has Industry* in BOZAR, Paleis voor Schone Kunsten in Brussel, presenteert de resultaten van het IABR–Atelier Brussels Productive Metropolis. Belangrijk is dat deze tentoonstelling gekoppeld wordt aan een politieke discussie om de beleidscontext scherp te krijgen.

Bij het opmaken van de kaarten voor Brussel werden mogelijke triggers in het achterhoofd gehouden om het belang van productie in de stad duidelijk te maken. Ter illustratie: Hoe kan je uitleggen dat een schrijnwerker minstens even belangrijk is voor een stad dan een supermarkt? Beide activiteiten nemen evenveel ruimte in beslag, maar de schrijnwerker stelt slechts 2 VTE's tewerk en de supermarkt 20.

VRAAG 3:

In Rotterdam is het onderzoek niet gestart in opdracht van de administratie of het beleid, maar het is gevoerd binnen de omgeving van de IABR. Concrete doorwerking van resultaten van de studie was niet de voornaamste doelstelling.

Wat wel zeker is, is dat er veel interesse was in de resultaten van het onderzoek. Ze zijn inspirerend geweest,

Jan Zaman van stad Brussel:

“Voor een stad is vooral het productieve aspect belangrijk.”

maar het is moeilijk in te schatten bij welke latere beleidskeuzes het onderzoek invloed heeft gehad.

In Brussel was het doel om een gewestoverschrijdende aanpak te lanceren. Hiervoor is een samenwerking aangegaan met Vilvoorde en Machelen. Deze gemeenten zijn wel bereid om mee te doen, maar hebben een beperkte capaciteit naar werkingsmiddelen en personeelsinzet. Voor een kleinere gemeente is het niet eenvoudig om mee te werken aan zo'n grootschalig onderzoek. Dat zal waarschijnlijk ook voor Antwerpen gelden.

Op de vraag van Trees Leroy naar de sociale dimensie van stromen antwoordde het onderzoeksteam dat een deel van de opdracht erin bestaat om stromen in kaart te brengen. Dit kan aangevuld worden met wat tussen de mazen van het net valt, ook sociaal-demografische uitdagingen.

Jorn Verbeeck van stad Gent:

“Dit onderzoek heeft een en-en-verhaal nodig: Hoe kan de koppeling gemaakt worden met Vlaanderen en Europa? De politieke dimensie is hierbij van groot belang.”

Dirk Cleiren van POM:

“Er zou gezocht moeten worden naar ambassadeurs uit de regio. Enkel zo kan de studie toegeëigend worden op regionale schaal en is er een reëlere kans op realisatie.”

Trees Leroy van stad Antwerpen:

“Op welke manier gaat dit onderzoek om met de sociale dimensie die deel uitmaakt van stromen?”

5. SESSIE 1: DOESTELLINGENTAFELS

De aanwezigen gingen in dialoog in vier verschillende groepen. Ze discussieerden over de doelstellingen en verwachtingen van de studie. Dit zijn de verworven inzichten per tafel.

Het intermediaire niveau van het stromenonderzoek

Constance schakeling tussen verschillende schaalniveaus is belangrijk. De tussenschaal van het stromenonderzoek zorgt ervoor dat iedereen de meerwaarde ervan ziet voor zijn eigen project. Het is mogelijk en noodzakelijk om vanuit specifieke plekken te denken omdat eigenaarschap op die manier eenvoudiger en doeltreffender gecreëerd wordt maar het mag niet het begin en einde zijn. Men moet trachten om zo lang mogelijk op deze tussenschaal te blijven omdat hier de grootste beweging vooruit wordt gemaakt, omwille van de juiste abstractiegraad.

Het belang van een positief verhaal

Het stromenonderzoek moet een wervend verhaal brengen waar iedereen voldoende argumentatie kan uithalen om hun eigen project of onderzoek aan vast te hangen. Een positief verhaal is daarbij belangrijk. Van zodra de discussie wordt verengd tot een winkelcentrum, een voetbalstadion of verkeerscongestie dreigt men te verzanden tot een politieke discussie. Het is daarom ook nodig dat tijdens het onderzoek mensen worden bevraagd die goede voelsprietten hebben om te weten rond welke thema's de meeste energie aanwezig is om rond te werken.

Stromendenken als *window of opportunity*

Het metabolisch denken vormt een volledig nieuwe manier van kijken naar problemen. Het maakt de complexiteit meer hanteerbaar.

Het maakt mogelijk om een aantal problematieken anders te gaan bekijken. Het plaatst nieuwe actoren rond de tafel en vormt nieuwe coalities. Van daaruit kunnen nieuwe perspectieven op een probleem ontstaan die voorheen niet werden gezien, wat tot nieuwe, andersoortige oplossingen kan leiden. Daarnaast kan het ook een nieuwe governance op poten zetten. Zowel de overheden als bedrijven zullen andere taken en verantwoordelijkheden krijgen.

Het is cruciaal om de haven van Antwerpen in dit onderzoek te betrekken. Bijkomend is dit onderzoek een eerste belangrijke stap om nieuwe partnerschapsverbanden tussen de stad en de haven aan te gaan.

Grenzen niet laten bepalen door wetten

Mogelijk moet het wetgevende kader en instrumenten worden aangepast. Het is immers denkbaar dat huidige wetgeving (en mentaliteit) het niet mogelijk maakt om op de juiste plekken in te grijpen. Wat moet er bijvoorbeeld gebeuren als uit de studie blijkt dat de belangrijkste opportuniteiten buiten het studiegebied vallen?

De juiste schaal definiëren

Op stedelijk niveau hebben stromen veel potenties omdat ze zowel op vlak van economie als ecologie als socio-politiek veranderingen teweeg kunnen brengen, maar het gevaar bestaat dat de stedelijk schaal voor bepaalde onderwerpen en thema's te klein is. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de materiaalstroom. In de eerste plaats zal het daarom de uitdaging zijn om iedere stroom te koppelen aan het juiste schaalniveau. Een afbakening van de juiste grenzen per stroom is dus erg belangrijk.

Ten tweede is ook een afstemming tussen de verschillende schaalniveaus belangrijk. De stadsregio zal grote aandacht krijgen, maar ook een afstemming tussen verschillende steden en Vlaanderen is belangrijk.

Deze studie kan ten derde een meerwaarde geven voor andere organisaties en besturen die anders niet de capaciteit hebben om dit onderzoek uit te voeren. Daarom moet bij de start van het onderzoek duidelijk nagedacht worden hoe deze studie meer kan zijn dan louter input voor het vernieuwde s-RSA.

Taalproblemen

Het onderzoeksteam hecht grote waarde aan de methodiek van ontwerpend onderzoek. Dat is een interessante taal om het probleem te verwoorden en te beantwoorden maar men moet zich er van bewust zijn dat deze slechts begrepen wordt door ruimtelijke disciplines. Het gevaar bestaat dat op die manier andere disciplines buitengesloten voelen omwille van de taalbarrière. Maar je kan geen half metabolisme organiseren. Er moet dus voldoende aandacht gaan naar de juiste talen.

Niet alle stromen zijn even zichtbaar. Een rivier bijvoorbeeld kan duidelijk op plan aangeduid worden maar andere stromen, zoals sociale relaties, zijn veel moeilijker beeldend weer te geven. Die zaken worden niet in plannen maar in nota's vertaald. Ook hier duikt dus het taalprobleem en mogelijke taalbarrière op.

Politieke karakter van stromen

Omwille van de grote impact van het stromenverhaal op zoveel verschillende spelers en zoveel verschillende locaties, van heel klein tot heel groot, veraf en dichtbij, is het belangrijk dat dit verhaal politiek (in de brede zin van het woord) wordt gedeeld en uitgedragen. Het moet duidelijk geformuleerd worden voor wie en waarvoor het systeem staat.

In zeer eng economisch perspectief zou gesteld kunnen worden dat het circulaire denken over nieuwe verdienmodellen gaat omdat het huidige, lineaire systeem op korte termijn uitgeput geraakt. Deze incentives moeten scherp gesteld worden om zo een nieuw systeem te kunnen ontwikkelen dat niet alleen op politiek niveau maar ook vanuit de economie ondersteund wordt. Verdienmodellen zijn immers belangrijke drijfveren om een doel te realiseren.

Randen van de stromen

De sociale en lokale impact van stromen mag niet uit het oog worden verloren. Voldoende aandacht moet gaan naar de zogenaamde “randen van stromen” waarbij de sociale context zeker mee moet onderzocht worden. Dat is bijvoorbeeld erg duidelijk bij de Oosterweelverbinding. Welke effecten hebben de toekomstige werken op de naastliggende buurten? Algemeen moet steeds de vraag worden gesteld welke andere, bijkomende effecten stromen genereren. Sommige grootschalige belangen – tot op mondiale schaal – hebben ook belangrijke impact op het leven en het ecosysteem van een buurt of een wijk. Hoe kan je de impact van de stromen op zo’n specifieke plekken bewaken? Welke effecten heeft een stroom op mensen langs, in, op of onder een stroom?

Tijds kader

Is één jaar voldoende om agenda’s en plannen van verschillende actoren en besturen op verschillende niveaus op elkaar af te stemmen? Het stromenonderzoek mag niet stoppen na dit jaar. Nu al moet nagedacht worden hoe men best de nazorg en begeleiding organiseert.

Sommige stromen zijn ook erg tijdsgebonden, hoewel ze een erg grote impact hebben op het ecosysteem. Hoe vertaal je aspecten die onderhevig zijn aan snelle evoluties in duurzame ruimtelijke concepten? Wat vandaag bedacht wordt kan binnen twee jaar al achterhaald zijn. Dat is bijvoorbeeld het geval bij de stedelijk distributie, die onderhevig is aan een snelle verandering: vrachtwagen, kleine bestelwagen, fietsen, drones, boten,...

Hoe kunnen we verborgen stromen blootleggen? Hoe geven we prioriteit aan bepaalde stromen en leggen we verbanden tussen plekken en activiteiten die in eerste instantie niets met elkaar te maken lijken te hebben?

Ook deze vragen kwamen aan bod aan de doelstellingentafels. Heel wat vragen, bedenkingen en valkuilen passeerden de revue. Daarom hier een overzicht van de voornaamste bedenkingen.

Vragen:

- o Hoe blijf je ondernemers aantrekken?
- o Hoe pak je grensbeheer aan – statisch versus dynamisch?
- o Andere businessmodellen ontwikkelen vanuit de handelspraktijk
- o Hoe evolueren we naar minder stromen?
- o Kunnen we ook verkeersstromen meenemen in dit onderzoek?

Opportunities:

- o de link tussen huishoudelijke afval- en materiaalstromen en containerparken als HUB voor nieuwe markteconomie: schroot gebruiken als grondstof voor 3D-printer, start-ups, experimenteerruimte los van milieunormen of regelgeving;
- o oude versleten wagens recyclen;
- o Bij aandacht voor stromen die breder gaan dan Antwerpen kunnen bizarre stofstroomroutes worden aangekaart. Voorbeeld: huishoudelijke afval stroomt van Willebroek naar Mechelen, terwijl afval van noordelijk Antwerpen naar Wilrijk reist;
- o kansen onderzoeken in de Haven en toekomstgerichte handvaten ontwikkelen om dit te onderzoeken;
- o via stromen overgang naar dynamische stadsplanning bewerkstelligen;
- o stromen koppelen is een opportuniteit om juridische belemmeringen te detecteren;
- o ingrijpen op bestaande stromen en zoeken naar nieuwe ingrepen en nieuwe soorten ruimte (voorbeeld: de energiehub);
- o stimuleren van meervoudig ruimtegebruik.

Valkuilen:

- o De doelstelling is zeer ambitieus. De vraag blijft hoe je alle data vergaart?
- o Databeheer dient te verbeteren, is op dit moment niet optimaal.
- o Er is te weinig ruimte voor recyclage. Zo zijn er slechts 7 containerparken terwijl het er eigenlijk 19 zouden moeten zijn
- o Gevaar dat je bepaalde stromen vastlegt waardoor ze een doel op zich worden.

Aanbevelingen:

- o Een gebiedsgerichte aanpak biedt interessante mogelijkheden.
- o Energiestromen bekijken in kader van klimaatdoelstellingen en dit op wijkniveau.
- o Methodologie van stromen mag je niet sectoraal bekijken, maar moet net een samenspel vormen.
- o Rekening houden met waterwegen, energie maar ook sociaal economische aspecten.
- o Aandacht hebben voor de onzichtbare stromen via bottom-up bewegingen in de stad, maakplaatsen.
- o Zeg niet te vlug dat bepaalde data er niet zijn of dat iets niet meetbaar is.
- o Leg verbanden met projectwerk op maat via wijkanalyses, stadsambassadeurs, enz. die ook heel wat data ter beschikking hebben.

6. SESSIE 2: THEMATAFELS

Naast de doelstellingentafels waren er ook thematafels. Per tafel werd zoveel mogelijk parate kennis van de aanwezigen verzameld zodat FABRIC een beeld kan vormen van de eigenheid van Antwerpen en het netwerk dat relevant is voor de studie.

Thematafel 'Stromen'

Een kaart van regio Antwerpen en een vel stickers met volgende vragen:

- o Welke stroom is bepalend of dominant in Antwerpen?
- o Als je aan stromen denkt: waar loopt het mis? Waar zou je aanraden om te sleutelen?
- o Als je aan stromen denkt: waar loopt het goed? Waar mag er niet aan geraakt worden en moet de werking vooral versterkt worden?

Er werd veel geschreven, gestickerd en getekend, maar vooral ook veel gepraat rond de stromenkaart. Er is vanaf de rand van de kaart veel kennis genoteerd en gedeeld, maar rond de tafel werd duidelijk dat er ook veel vragen onbeantwoord bleven. Er werden vele vragen luidop in de groep gegooid in de hoop zaken helder te kunnen benoemen, maar regelmatig was een vraag aanleiding om veel meer vragen te formuleren. Hoe geef je op de kaart de overlast weer van de vele goederencamions die door de woonwijken en het stadscentrum denderen? Waar zit Bubble Post? Is dit een mogelijke oplossing/verlichting voor de in de stad manoeuvrerende vrachtwagens? Vanwaar worden ze aangeleverd? Vanuit de haven of via de weg? ...

Thematafel 'Netwerk'

De thematafel 'Netwerk' was een laptop die onbemand ter beschikking stond van alle deelnemers. Iedereen kan hier zijn of haar netwerk aan relevante contacten achterlaten in functie van de studie 'stedelijk metabolisme'. Hoewel deze thematafel eerder beperkt leek, levert ze wel een grote bron aan relevante data op.

Thematafel 'Data'

Waar komen we aan data? En hoe en via wie? De thematafel 'Data' is een loket met Bas Driessen van FABRIC als begeleider. Bas Driessen luistert en noteert. Hij verzamelt alle informatie die de deelnemers kunnen geven in verband met databronnen, websites, statistieken, rapporten en nota's die mogelijks relevante gegevens kunnen aanleveren om te gebruiken in het onderzoek.

Thematafel 'Initiatieven'

Op de thematafel 'Initiatieven' liggen dezelfde plannen als op de stromen tafel: Antwerpen en regio Antwerpen. Dit keer niet om stromen aan te duiden, te benoemen en te tekenen, maar om alle mogelijke initiatieven aan te geven die op één of andere manier hun steentje bijdragen tot een sociaal, duurzamer, zuiniger, circulaire Antwerpen.

Bottom-up initiatieven kleuren en kenmerken de stad en dragen bij tot het DNA dat de stad(sregio) onderscheid van andere steden en regio's. Deze initiatieven tonen de voedingsbodem van de stad voor creatieve economie en de sectoren waarbinnen initiatieven kunnen uitgroeien.

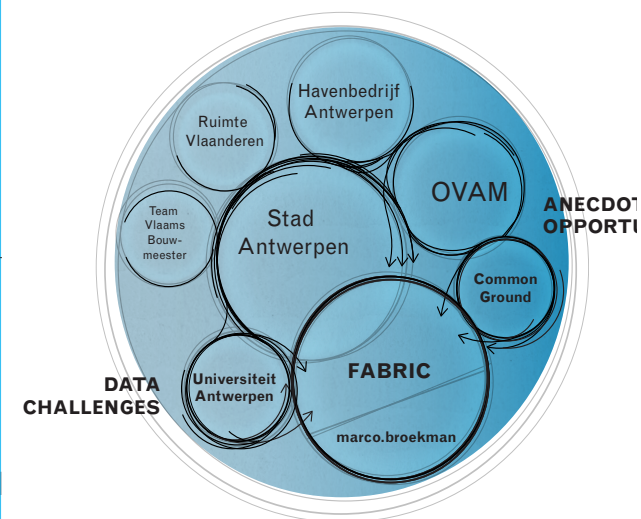
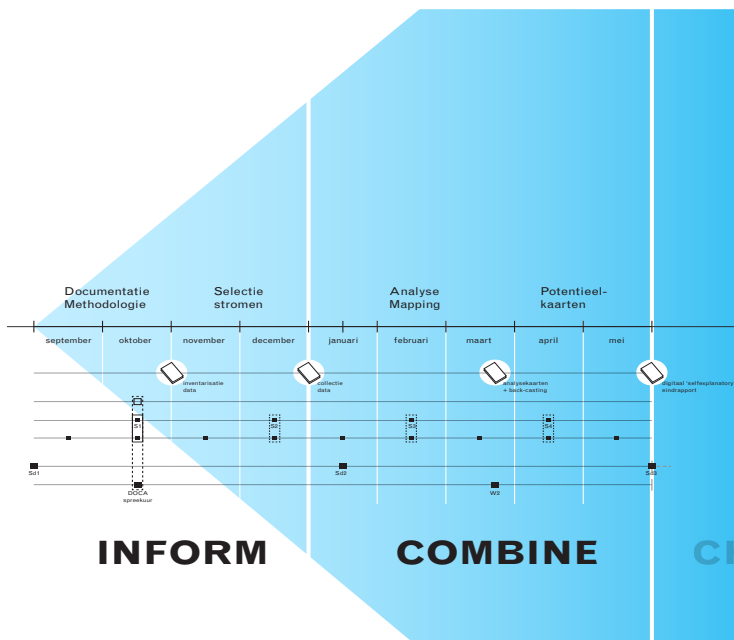
7. VOLGENDE STAPPEN

Na het stadsdebat als geslaagd startschot, gaat het onderzoeksteam aan de slag met de input vanuit het stadsdebat, maar ook vanuit alle andere data en inzichten die relevant zijn voor het stromenonderzoek.

Het stromenonderzoek, of de opdracht 'Metabolisme van Antwerpen, stad van stromen', zal lopen tot de zomer 2017. Doel tijdens het hele traject is om per stroom inzichtelijk te krijgen wat het gebruik (omvang), maar ook de 'performance' en de 'urban waste' is.

In de loop van januari worden een aantal DOCA-sessies ingericht. Dit zijn dieptegesprekken met een tiental deelnemers per stroom die alle kennis trachten op tafel te leggen. Niet enkel kennis die is gebundeld in nota's rapporten, besluiten, studies etc., maar ook ervaring, parate kennis, anekdotes enzovoort. DOCA staat hierin voor Data (harde, expliciete kennis), Opportuniteiten (mogelijkheden voor de toekomst) en Challenges (uitdagingen in het nu), Anekdoten (zachte, impliciete kennis). Mogelijks worden deelnemers van het stadsdebat aangesproken om te participeren in een DOCA-sessie.

In 2017 wordt een tweede stadsdebat georganiseerd. Hiervoor zijn alle genodigden van het eerste stadsdebat welkom, alsook de mensen die gedurende het verdere traject in beeld komen en ook de betrokken ambtenaren van de stadsregio Antwerpen. Het tweede stadsdebat wordt opgevat als een reflectiemoment van een tussentijds resultaat. Weer een moment waar actieve inbreng van alle deelnemers het onderzoek kan versterken.

Links: proces van de eerste onderzoeksopdracht 'metabolisme van Antwerpen, stad van stromen'
Rechts: samenwerking opdrachtgevers - opdrachtnemers

COLOFON

REDACTIE

Stadsontwikkeling – Marlies Lenaerts en Katrijn Apostel

OVAM – Ellen Luyten

RV – Sofie Troch

UA – Maarten Van Acker

EINDREDACTIE

Stadsontwikkeling – Marlies Lenaerts, Caroline Wijckmans en Katrijn Apostel

FOTOGRAFIE

Michel Dauchy

ILLUSTRATIES

FABRIC